

ВАЛЕНТИНА БОРИСЕНКО

Науковий колектив і дирекція Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України вітають учену-етнологиню, докторку історичних наук, професорку, заслужену діячку науки і техніки України, провідну наукову співробітницю відділу «Український етнологічний центр» **Борисенко Валентину Кирилівну** з ювілеєм.

Наукова діяльність відомої в Україні та поза її межами дослідниці тісно пов'язана з вищезгаданим Інститутом, у стінах якого Валентина Кирилівна здолала шлях професійного поступу – від аспірантки до авторитетної вченої, завідувача відділу «Архівні наукові фонди рукописів та фонозаписів», авторки майже 230 наукових праць. Інтерес до етнографії, за спогадами ювілярки, з'явився ще в студентські роки – у Київському університеті імені Тараса Шевченка, під впливом лекцій викладачів – на той час співробітників Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР, знаних дослідників – Анатолія Поріцького й Володимира Горленка. Від них вона довідалася не лише про культуру ацтеків, інків та майя, але й про потребу експедиційно досліджувати етнографію української землі. Відтоді навчання В. Борисенко в університеті було позначене інтересом до етнографії: усі курсові обирала на етнографічну тематику й присвячувала вивченню Східного Поділля.

Упродовж 1968–1971 років молода дослідниця навчалася в аспірантурі та під керівництвом В. Горленка працювала над темою кандидатської дисертації «Взаємозв'язки у традиційній культурі і побуті українців і поляків Поділля в кінці XIX – на початку XX ст.». В. Борисенко, яка з листопада 1971 року обійняла посаду молодшого наукового співробітника відділу етнографії, було запропоновано досліджувати не традиційну сімейну обрядовість, як попередньо планували, а нову радянську обрядову культуру насе-

лення південно-східних регіонів України. Проте в етнографії не буває нецікавих тем, у чому швидко переконатися науковиця, з ентузіазмом узявшись до експедиційного етнографічного вивчення Запорізької, Донецької та Дніпропетровської областей. Усупереч настановам влади – вивчати нову радянську обрядовість, – дослідниця, однак, пріоритетами для себе визначила традиційність і етнічну самотність, прискіпливо студіювала адаптаційні функції етнокультури, виявляла трансформації та культурні взаємовпливи, етнічні міксації в багатокультурних середовищах Сходу й Півдня. Поступово за темою весільної обрядовості, що стала провідною в її наукових пошуках, дослідниця збила багатий експедиційний і архівний матеріал, і цілком логічно, що в рамках інститутських студій їй було заплановано виконати узагальнене дослідження, результатом якого стали випуск монографії (1988) і захист докторської дисертації (1992). Підсумком багаторічного студіювання української весільної обрядовості і структури традиційного обряду з його локальними варіантами, трансформаційних процесів у весільній звичаєвості впродовж XX – на початку XXI ст. постанала також монографія «Українське весілля. Традиції і сучасність» (Київ, 2010).

За часів незалежності з'явилася ціла низка глибоких і предметних студій В. Борисенко на замовчувану в СРСР та актуалізовану за державницької доби тематику, зокрема з'ясування масштабів трагедії Голодомору 1932–1933 років в Україні та виявлення його причин і наслідків. Як дослідниця широкого тематичного діапазону наукових інтересів, Валентина Кирилівна не залишилася осторонь і вирішення проблеми вивчення й опублікування народознавчої спадщини вітчизняних дослідників. У її активі – численні статті й розвідки, присвячені маловідомим сторінкам життя й етнографічним працям П. Литвиної-Бартош, Ю. Павловича, О. Алешо, Н. Заглади, Л. Шульгиної, В. Білого, П. Одарченка, С. Терещенкової та іншим, замовчуваних за часів СРСР, українським ученим. Ініціативою В. Борисенко (у рамках реалізації наукового проекту Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України з видання праць серії «Народознавча спадщина») було підготовлено до друку й опубліковано кілька етнографічних рукописних досліджень з Архівних наукових фондів рукописів та фонозаписів Інституту.

Протягом багатьох років В. Борисенко – членкиня спеціалізованих рад із захисту кандидатських і докторських дисертацій, незамінний експерт і опонент лівової частки захищених упродовж двох останніх десятиріч кандидатських і докторських робіт. Згадаймо і її просвітницьку діяльність: за плечима науковиці – сотні виступів і доповідей на наукових конференціях і нарадах про актуальні проблеми розвитку традиційної культури українців та етнічних груп, що проживають в Україні.

Отож, дорога колего, на порозі золотої осені Вашого життя запевняємо Вам свою глибоку повагу і вдячність від імені народознавців усієї України! Нових Вам творчих здобутків, здоров'я і благополуччя!

Колектив ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України

ГАЛИНА БОНДАРЕНКО

Цього року колектив Інституту відзначає ювілей знаного вітчизняного етнолога, етнопсихолога, автора понад 300 наукових та науково-популярних праць з питань традиційної святкової культури, народної релігійності та етнопедagogіки **Галини Борисівни Бондаренко**.

Г. Бондаренко народилася на Рівненщині – краї, де кожен куточок дихає історією, наповнює відчуттям причетності до духовної скарбниці українського народу. Тому не дивно, що свій життєвий шлях вона пов'язала з народознавством: 1977 року з відзнакою закінчила історичний факультет Київського університету імені Тараса Шевченка (тоді – Київський державний університет); того ж року почала трудовий шлях шкільного вчителя історії у с. Лецьки Переяслав-Хмельницького району Київської області. З 1977 року – часу вступу до аспірантури ІМФЕ – усе її наукове життя пов'язане із цим Інститутом: Галина Борисівна пройшла шлях від старшого лаборанта до провідного наукового співробітника відділу «Український етнологічний центр».

Визнаним результатом наукових пошуків молодої вченої в галузі історії та теорії народної обрядовості став успішний захист у жовтні 1983 року кандидатської дисертації «Трудова основа української календарної обрядовості (середина XIX – XX ст.)» (науковий керівник – О. Дей) на засіданні спеціалізованої ради Інституту мистецтвознавства, етнографії та фольклору АН Білоруської РСР у Мінську (оскільки до здобуття незалежності в Києві спеціалізованих рад із захисту дисертацій з етнографії не існувало).

Наукові інтереси Галини Борисівни охоплюють найширший спектр етнографічних проблем – від календарної обрядовості, народної релігійності, міфології та громадського побуту до актуальних аспектів сучасного соціального життя, етнопсихологічних та ментальних характеристик соціуму, міграційних процесів, ідентифікаційних практик тощо. Її розлогі етнопсихологічні та педагогічні розвідки публікуються як у численних профільних, так і в науково-популярних часописах («Народна творчість та етнологія», «Людина і світ», «Неопалима купина», «Хроніка. 2000», «Обряди і обрядовий фольклор», «Райдуга», «Радянські традиції, свята та обряди», «Нива»), вони викликають помітний резонанс та отримують численні схвальні відгуки.

Окрім хисту обдарованої дослідниці, Г. Бондаренко наділена ще й неабияким талантом організатора наукового процесу, ініціативного й авторитетного лідера наукових середовищ. Саме вона на початку 1990-х років разом з іншими колегами стояла біля витоків новоутвореного сектору «Український фольклорно-етнографічний центр», покликано розробити та реалізувати «Національну програму дослідження, збереження і популяризації традиційно-побутової культури населення України».

На виконання цієї Програми Галина Борисівна доклала багато сил і талантів; стала невтомним організатором та натхненним керівником численних фольклорно-етнографічних експедицій. Вона пройшла стежками Рівненщини, Одещини, Київщини, Сумщини, Полтавщини, Житомирщини, Дніпропетровщини, Миколаївщини, фіксуючи і зберігаючи для нащадків елементи матеріальної та духовної культури рідного народу. Результати цих експедицій поповнили фонди Інституту та ввійшли до багатотомного видання ІМФЕ ім. М. Т. Рильського «Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів». У висліді доброї обізнаності з етнокультурною та обрядовими практиками українства постали розділи колективних праць та індивідуальні монографії вченої («Етнокультурна спадщина народу у системі освіти та виховання», 2007; «Українська етнокультура в контексті глобалізаційних викликів», 2014), які репрезентують національний профіль України в сучасному світі.

Популяризаторська діяльність дослідниці на ниві українського народознавства вражає не лише численними публікаціями, але й виступами на радіо, циклами авторських телепередач «Календар народних свят», допомогою консультативного характеру працівникам шкіл, дитячих установ. Г. Бондаренко – умілий та авторитетний співорганізатор міжнародних і всеукраїнських конференцій, круглих столів, семінарів та вебінарів; наставник молоді, керівник дисертаційних робіт, фаховий експерт з проблем народознавства, профспілковий лідер Інституту, член спеціалізованих учених рад тощо.

Зв'язок Галини Борисівни з ІМФЕ ім. М. Т. Рильського надзвичайно тісний та органічний, а її вплив на діяльність установи настільки значущий, що за справами та віхами життя Г. Бондаренко можна, без жодного перебільшення, писати сторінки історії Інституту кількох останніх десятиріч.

Колектив ІМФЕ ім. М. Т. Рильського широко зичить шановній ювілярці подальших творчих успіхів на науковій ниві! Многая літа!

Колектив ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України

ТЕТЯНА РУДА

Цьогоріч ювілей відзначає відома дослідниця **Тетяна Петрівна Руда**. Шановна ювілярка народилася в Києві. Вона закінчила філологічний факультет Київського державного університету імені Тараса Шевченка, де спеціалізувалася з болгарської та російської мов і літератур (1967). Одразу по закінченню університету вступила до аспірантури відділу слов'янської фольклористики Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР (нині – Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України) та захистила кандидатську дисертацію, яку видала як монографію «Іван Франко-дослідник слов'янського фольклору» (1974). Докторську дисертацію під назвою «Взаємодія національних художніх культур: літературознавчі аспекти» захистила в 1996 році за спеціальністю «теорія літератури». Сьогодні працює провідним науковим співробітником відділу екранно-сценічних мистецтв та культурології.

Коло наукових інтересів Тетяни Петрівни охоплює теоретичні питання фольклористики, слов'янського фольклору та літератур, українсько-болгарські взаємини, дослідження сучасних міжкультурних взаємин, інтермедіальності та масової культури. Її спостереження над взаємодією національних культур відображені в розділах колективних монографій «Художественная культура и гармоническое развитие личности» (1982), «Взаимодействие науки и искусства и творчество художника» (1988) та ін. У 1983 році вийшла монографія дослідниці під назвою «Взаимообогащение художественных культур народов СССР».

Продовжуючи розробляти проблеми міжнародних культурних зв'язків, підготувала працю «Взаємодія національних культур: теорія і реальність» (задепоновану 1994 р. в ДНТБ). Перу Т. Рудої також належить низка статей з про-

блем сучасного масового мистецтва.

Особливе місце в її наукових студіях займає життя і творчість поета-академіка Максима Рильського. Результатом копіткої праці стало видання збірника наукових праць «Максим Рильський – грані великого таланту: поет, перекладач, учений» (2017). Тетяна Петрівна підготувала також унікальну книжку «Война. Разлука. Любовь» за матеріалами з родинного архіву (листування її батьків під час Другої світової війни). Ця праця може стати важливим джерелом для вивчення усної історії, а також у ній можна віднайти чимало мало-відомих сторінок про життя й роботу українських науковців і діячів культури під час евакуації в Уфі.

Як славіст, Т. Руда – постійний учасник щорічних міжнародних славістичних конференцій до Дня слов'янської культури та писемності, що проходять під егідою Українського комітету славістів у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського. Неодноразово була учасником Міжнародних з'їздів славістів та Міжнародних конгресів українців. Т. Руда є науковим редактором багатьох видань, також вона входить до редколегій журналу «Народна творчість та етнологія» та щорічника «Слов'янський світ». Крім того, Тетяна Петрівна взяла активну участь у підготовці енциклопедичного словника «Українська славістична фольклористика XIX– початок XXI століття».

Шановна ювілярка протягом усіх років роботи сприяла молодим науковцям, низка яких під її керівництвом захистила кандидатські дисертації. Крім того, Т. Руда є членом спеціалізованих вчених рад ІМФЕ ім. М. Т. Рильського із захисту дисертацій з фольклористики та етнології, а також культурології та мистецтвознавства, де постійно виступає як експерт і рецензент.

Протягом багатьох років Т. Руда викладала різні дисципліни у вишах Києва: слов'янський фольклор (на філологічному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка), історію літератури (в Академії мистецтв), культурологію, теорію та історію культури. Вона написала розділи до шкільних підручників з літератури для 11 класу (2001), взяла участь у підготовці хрестоматії «Слов'янська поезія XIX – початку XX ст.».

Тетяна Петрівна є авторкою кількох літературних творів, які сподіваємось незабаром побачити опублікованими.

Щиро вітаємо Тетяну Петрівну Руду зі славним ювілеєм. Зичимо їй доброго здоров'я, творчої наснаги і звернення усіх великих задумів!

Колектив ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України

ЛЮБОВ БОСА

Цьогоріч відзначає свій ювілей українська учена й громадська діячка **Любов Григорівна Боса**. З 2011 року вона працює в Інституті мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського на посаді старшого наукового співробітника відділу «Український етнологічний центр». Утім, ще до початку роботи в Інституті із середини 1990-х років Любов Григорівна активно співпрацювала з нашою установою: брала участь в експедиціях, конференціях, публікувалася в збірниках разом зі своїми колегами з кафедри українознавства Кіровоградського національного технічного університету, яку на той час очолювала доктор філологічних наук, фольклористка С. Барабаш.

Багатолітній досвід викладача суспільно-гуманітарних дисциплін та етнологічні зацікавлення сприяли проведенню масштабного дослідження особливостей процесів етнокультурної соціалізації молоді на різних історичних етапах України, що було оприлюднено в дисертації, захищеній у 2007 році в ІМФЕ ім. М. Т. Рильського (керівник – акад., д-р іст. наук Г. А. Скрипник).

Нині Л. Боса з іншого ракурсу досліджує процеси соціалізації людини. Саме звернення до екоантропологічного напрямку окреслило головну проблему її наукових зацікавлень – роль ландшафту та «місць пам'яті» в соціокультурних практиках українців. Значним внеском в етнологічну науку стали такі ґрунтовні дослідження авторки, як «Культурний ландшафт та ідентичність. Етнокультурні трансформації і взаємовпливи на теренах Південної Наддніпрянщини» (2014), «Слобідська Україна: ландшафт і пам'ять» (2017), «Втрачені ландшафти: комеморативні практики наддніпрянців у контексті постколоніальних студій» (2019), представлені в розділах колективних академічних монографій та статтях у фахових виданнях. На основі зібраного польового матеріалу Л. Боса доводить, що нормативна культура нерозривно пов'язана з важливим інститутом

мікросоціуму (групадою), яким і регулювалося використання природних ресурсів.

Провідне місце в її наукових дослідженнях займає тема придніпровського культурного ландшафту. Послідовно продовжує розробки вчених ВУАН, зокрема Етнографічної комісії, Кабінету музичної етнографії, Культурно-історичної комісії та Кабінету примітивної культури і її пережитків у побуті й фольклорі України, Культурно-історичної комісії, Комісії Степової України і Чорноморщини, що надавали виняткового значення вивченню прирічкових територій і передбачали негативні наслідки кардинальної зміни ландшафту для історичного та культурно-природного середовища людини.

У своїх наукових дослідженнях Л. Боса виокремлює певний соціокультурний феномен – активне формування в останні роки так званих меморіальних місцевих спільнот як ретрансляторів культурної пам'яті та постпам'яті про втрачені ландшафти (знищені в радянський період під час будівництва ГЕС та штучних морів на Дніпрі), про особливості таких спільнот, їхні мотивації щодо меморіальної та екологічної дії.

У світлі сучасних подій – російсько-української війни – непересічне значення має праця дослідниці «Слобідська Україна: ландшафт і пам'ять». Науковий результат роботи складають теоретичні та практичні висновки, у яких стверджується теза щодо відповідності та взаємозалежності особливих місць пам'яті історико-етнографічних регіонів України, які в кризових умовах можуть стати точкою опори для відновлення цілісності української культури і формування зв'язків між локальною та загальноукраїнською, громадянською ідентичностями (і таким чином здійснювати контроль над власним простором).

Активна участь у підготовці серії академічних видань «Етнографічний образ сучасної України», численні етнологічні розвідки свідчать про те, що саме напружена експедиційна робота допомагає Л. Босі знаходити малодосліджені, актуальні для українського соціуму, аспекти національної культури. А потужна ерудиція, фахова підготовка в галузі психології дозволяє досягнути всю повноту предмета дослідження. Проте це ще й природна потреба людини співміряти особистісний життєвий шлях з етнокультурними та екокультурними вимірами українства. Недаремно вона неодноразово зазначала, що формування її як особистості закладалося українським козацьким Степом, звідки походить батьківський рід, та глибинним Поліссям, звідки черпав силу рід по материній лінії.

Л. Боса – щира патріотка, для якої найвищою цінністю є утвердження позитивного іміджу Української Держави у світі. Вона перебуває в постійному науковому пошуку, бере участь у різноманітних заходах, спрямованих на осмислення цінностей української культури як базових для єднання нації. Такою знають її колишні й нинішні колеги, друзі, а найголовніше – учні, студенти, аспіранти. Хочеться побажати залишатися такою на всі роки! З роси й води Вам, Любове Григорівно!

Колектив ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України

ОЛЕНА ЩЕРБАК

Цього року відзначає ювілей **Олена Миколаївна Щербак**, завідувачка редакційно-видавничого відділу ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, високий професіонал своєї справи, людина великих чеснот і доброї вдачі. Понад 20 років трудової діяльності Олени Миколаївни пов'язані з Інститутом мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. Почуття власної причетності до всього, що відбувається в колективі, надзвичайна відповідальність – це риси, що завжди вирізняли Олену Щербак у роботі, спілкуванні з колегами.

Працюючи в Українському етнологічному центрі, як добрий професіонал-музикознавець пані Олена неодноразово виїжджала в експедиції, займалася фіксацією та розшифровуванням складних музичних текстів, пісенних зразків фольклору. Упродовж роботи в ІМФЕ ім. М. Т. Рильського О. Щербак розшифрувала та уклала нотні тексти понад 250 народних пісень – як власних експедиційних записів, так і польових фіксацій музичного фольклору колег-народознавців. Упорядкований нею рукописний збірник, що зберігається в архіві Українського фольклорно-етнографічного центру, є оригінальним і вартісним набутком вітчизняної музичної фольклористики початку ХХІ ст.

Креативність та залюбленість в естетику ладу музично-поетичних і прозових текстів, у точність висловлювань та бездоганність логіки аргументації наукових трактувань, з одного боку, і організаторський хист, широка ерудиція та знання в царині народознавства – з іншого, допомогли Олені Миколаївні не лише самій досягти вишуканості у формулюванні думки, але й досконало опанувати редакторську роботу, а згодом очолити науково-видавничий відділ ІМФЕ.

Через її руки і душу пройшли всі видання Інституту (незліченна множинність сторінок – 240 книжкових видань лише за останні 5 років!). Вона опікувалася підготовкою та друком журналів «Народна творчість та етнологія», «Студії мистецтвознавчі», щорічників «Слов'янський світ», «Матеріали до української етнології», «Українське мистецтвознавство» та ін. Олена Щербак брала участь у виданні фундаментальних праць ІМФЕ – багатотомників «Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів», «Історія української музики», «Історія українського театру», «Історія декоративного мистецтва України», «Українські народні думи». Оприлюднення і перевидання наукової спадщини видатних учених П. Чубинського, О. Бежковича, В. Кравченка та інших стало можливим також завдяки роботі, зокрема, О. Щербак. Науково-видавничий відділ під її керівництвом підготував до публікації численні колективні й індивідуальні монографії, збірники наукових праць і тез доповідей конференцій. До кожної із цих робіт вона не тільки доклала професійні знання і ерудицію широкого гуманітарного засягу, а й залучила свої досконалі мовні компетенції та витончене відчуття естетики мови.

Колеги цінують високу фаховість ювілярки, її вміння комунікувати, її людяність і здатність завжди залишатися доброзичливою. Як керівник редакційного відділу, Олена Миколаївна постійно дбає про співробітників, про комфортні умови праці для кожного з них.

Дорога Олено Миколаївно! Науковий колектив та дирекція Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського високо цінують Вас та Вашу працю в царині публікаційної популяризації вітчизняної науки! Щиро всім Інститутом вітаємо Вас з ювілеєм! На порозі Вашої Зрілої Юності зичимо Вам здоров'я, родинного щастя і творчого довголіття! Нехай усі дні Вашого життя повняться любов'ю, добром та радістю, а Всесвіт на всі шляхетні порухи Вашої душі відповідає взаємністю. Нехай з води та з роси і від щедрот земних усякі блага Вам прибувають на многії, щасливі літа!

Колектив ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України

ЛАРИСА ВАХНІНА

Цього року відома українська славістка, фольклористка, поетка і журналістка, педагогиня **Лариса Костянтинівна Вахніна** відзначає ювілей. Її професійний шлях ще зі студентських років пов'язаний з Інститутом мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, де вона захистила кандидатську дисертацію на тему робітничих пісень слов'ян (1984), здобула наукове звання старшого та провідного наукового співробітника і зараз працює на посаді завідувачки відділу української та зарубіжної фольклористики.

До кола основних наукових інтересів дослідниці належить слов'янський фольклор та фольклористика, українсько-польські фольклорні та фольклористичні зв'язки, традиційна культура національних меншин; народні балади, сучасний фольклор та проблеми ідентичності, європейська культурна антропологія.

Лариса Костянтинівна є авторкою понад 250 наукових праць, опублікованих в Україні та інших країнах – Болгарії, Македонії, Німеччині, Білорусі, Польщі, Угорщині, Росії, Сербії, США. Серед них монографії та статті – «Нове бачення польських фольклористичних досліджень» (Київ, 2008), «Полоністика в Україні та україністика в Польщі: діалог культур» (Познань, 2014), «Фольклорне пограниччя: традиції та сучасність» (Київ, 2016). На основі власних польових експедицій, архівних матеріалів та інших джерел вона уклала і видала низку фольклорних збірок, таких як «Під одним небом: Фольклор етносів України» (1996, у співавт. з Л. Мушкетик та В. Юзвенко), «Pieśni Ludowe Polaków Ukrainy. Пісенна культура польської діаспори України» (Київ, 2002) та ін.

Л. Вахніна є відповідальним редактором кількох колективних монографій, збірок та праць енциклопедичного характеру, з останніх назвімо видання «Сучасні аспекти дослідження міжетнічних зв'язків у фольклорі» (2019); «Українська славистична фольклористика (XIX – початок XXI ст.). Енциклопедичний словник» (2019).

Шановна ювілярка – заступник головного редактора щорічника «Слов'янський світ» та наукового збірника «Українсько-польські культурні взаємини», член редакційних колегій численних українських та зарубіжних видань. Лариса Костянтинівна була науковим координатором спецвипусків журналу «Народна творчість та етнологія», присвячених етнології Польщі, Франції, Ізраїлю, США, Канади та фольклористичній Болгарії, польського спецвипуску часопису «Студії мистецтвознавчі», українського випуску (спільно з С. Петковою) видання «Български фольклор» (Софія) та ін.

Л. Вахніна вдало поєднує в собі таланти науковиці та організаторки науки. Варто зауважити, що значною мірою завдяки активній діяльності Лариси Костянтинівни на терені міжнародної співпраці, вмінню налагоджувати офіційні та особисті зв'язки ІМФЕ ім. М. Т. Рильського підтримує контакти на рівні міжакадемічних угод і проєктів з низкою країн Європи, США та Канадою.

Вона бере участь у роботі багатьох міжнародних наукових конференцій та симпозіумів, була організатором і членом оргкомітетів кількох форумів. Л. Вахніна – член Українського комітету славистів, учений секретар Українського комітету Міжнародної асоціації вивчення слов'янських культур (ЮНЕСКО), керівник української секції Міжнародного товариства народної культури при ЮНЕСКО (IOV), член президії Фольклористичної комісії при Міжнародному комітеті славистів, Польського народознавчого товариства (Вроцлав).

Упродовж багатьох років Лариса Костянтинівна поєднує дослідницьку діяльність з викладацькою. Вона працювала на посаді професора кафедр полоністики та слов'янської філології Київського славистичного університету, викладала також на кафедрі фольклористики Інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка, а ще в Університеті ім. А. Міцкевича в Познані та Академії ім. Яна Длугоша в Ченстохові. Чимало часу фольклористка приділяє роботі з молоддю, питанням наставництва. Так, під її керівництвом захистили кандидатські дисертації Л. Халюк, О. Гуменюк, О. Червенко, І. Церковняк та ін.

До творчих надбань філологині належать також збірки поезії та низка перекладів польської і французької художньої та наукової літератури українською мовою, написання критичних статей з літературознавства тощо. Вона є членом Національної спілки письменників України.

За свою активну діяльність Л. Вахніна нагороджена низкою відзнак: нагородою «За внесок у науку» Державного фонду фундаментальних досліджень України (2011), Почесною грамотою Президії НАН України (2018), урядовою нагородою Польщі «Заслужена діячка польської культури» (2006), Грамотою Генерального консульства Республіки Польща в Києві (2004).

Побажаймо Ларисі Костянтинівні нових досягнень і творчого натхнення в її активній та багатогранній діяльності, яку високо оцінюють як в Україні, так і за кордоном! Хай нагромаджений нею досвід і обшир знань, творчі знахідки, вибудована система популяризації української науки у світі стане гідним прикладом для багатьох поколінь дослідників!

Колектив ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України

АНАТОЛІЙ КАЛЕНИЧЕНКО

Цьогоріч видатний український музикознавець **Анатолій Павлович Калениченко** святкує своє 65-річчя. Пройшовши в Інституті мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України шлях від лаборанта (1979–1981 – старший лаборант, 1982–1993 – молодший науковий співробітник, 1994–1995 – науковий співробітник) до старшого наукового співробітника (1996–2004), А. Калениченко вже п'ятнадцять років (з 2005 р.) очолює музикознавчий підрозділ рідної установи. Ще в далекому 1986 році шановний ювіляр за стипендією ЮНЕСКО стажувався в Інституті мистецтва (*Institut Sztuki*) Польської АН у Варшаві, де вивчав архіви народженого в Єлисаветграді (тепер – Кропивницький) класика польської музики ХХ ст. Кароля Шимановського. Результатом стала кандидатська дисертація «Кароль Шимановський і народна музика Підгалля: до проблеми еволюції композиторської творчості» – перша в Україні, присвячена цьому діячеві.

Нині учений гідно продовжує лінію своїх попередників – М. Гордійчука, О. Костюка, А. Мухи – позиціонування та розвиток відділу як провідного українознавчого (насамперед україноцентричного) осередку. Саме йому, як заступнику голови редколегії, випала честь безпосередньо брати участь у виданні п'яти томів першої у світі багатомовної «Української музичної енциклопедії». Окрім статей про конкретних діячів, науковець звернувся до питань музичної культурології, естетики, зокрема, щодо напрямів, стилів, течій, естетичних ситуацій, музикознавчої методології; розробив систему музичної нео- й постстилістики, конкретизував поняття музичного академізму, неомпресіонізму, постромантизму та соціалістичного реалізму в українській музиці.

У 1987 році А. Калениченко став членом Спілки композиторів України.

Тут він також займає активну позицію: входить до правління Музичного фонду України (2005), є членом правління Київської організації НСКУ.

Окрема сторінка громадської діяльності А. Калениченка тісно пов'язана з фестивалем сучасної пісні та популярної музики «Червона рута». Саме шановний ювіляр був одним із його ініціаторів та організаторів (1989–1999 – заступник директора й художній керівник). Він входить до авторського кола розробників творчої концепції, брав активну участь у створенні національно визначеної і водночас сучасної української масової молодіжної музики. Відтак у його творчому активі з'явилися статті з питань державної культурної політики, пов'язані з проблемами молодіжної масової музичної культури. Свого часу власне А. Калениченко ввів у науковий обіг поняття «культурна безпека України», «співрежисура композитора й музичного оформлювача драматичної вистави» тощо. Він ініціював також ряд проєктів, спрямованих на збереження, захист і розвиток української мови, національної культури та ідентичності. Зокрема, брав участь у підготовці концепційного проєкту «Стратегія культури України: філософія і менеджмент самоздійснення нації». Анатолій Павлович входить до репертуарної колегії з музики в галузі масових жанрів Міністерства культури України (1987–1988), Комісії з інтеграції культурних стратегій Національної ради з питань культури й духовності при Президентові України (2007). Вклад А. Калениченка був оцінений українською спільнотою. Так, до 20-річчя фестивалю «Червона рута» його нагородили орденом «За заслуги» III ступеня (2009).

У 1980-х А. Калениченко був автором і ведучим кількох теле- й радіопередач, у тому числі першої української музичної телепередачі в нашій державі «Суботні зустрічі» (УТ-1, 1987 р.). Також він брав участь у багатьох теле- й радіопередачах інших країн – Великої Британії, Канади, Німеччини, Польщі, Словаччини, США, Франції, Угорщини та ін.

Нині А. Калениченко зустрічає поважну дату свого життя з вагомими здобутками, в ореолі загальної шани й поваги. У планах на майбутнє – продовження й завершення багатомисних проєктів, що потребують здоров'я, сили та витривалості. З роси й води Вам, Анатолію Павловичу! Многая літа!

Колектив ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України

ГАЛИНА СКЛЯРЕНКО

Цього року в Галини Яківни Скляренко, старшої наукової співробітниці відділу образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, кандидатки мистецтвознавства, доцентки, – ювілей! Колектив ІМФЕ щиро вітає колегу та надзвичайно пишається багаторічною та плідною співпрацею з нею!

Галина Яківна народилася в Києві – киянка в шостому поколінні. Навчалася в Київському художньому інституті (тепер – Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури), де її викладачами з фаху були Г. Заварова, А. Ревенко та ін. Після закінчення інституту (1977) Г. Скляренко вступила до аспірантури Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнології ім. М. Т. Рильського АН УРСР та успішно захистила кандидатську дисертацію «Монументально-декоративне мистецтво в архітектурно-художніх ансамблях України 1970-х років». З 1980 року вона – співробітниця відділу образотворчого (нині – образотворчого та декоративно-прикладного) мистецтва ІМФЕ, що, до речі, є ще одним цьогорічним ювілеєм!

Сфера наукових зацікавлень ювілярки – мистецтво та культура ХХ – початку ХХІ ст., а також українське новітнє мистецтво. Надзвичайно цікаве, водночас непросте, а головне, ще зовсім малодосліджене, воно вимагає не лише ерудиції, уваги й старанності, адже цього замало. Мистецтвознавець має стати посередником, певною мірою «перекладачем» між Митцем і Глядачем, допомогти їм зрозуміти один одного.

Серед основних наукових праць Галини Яківни – монографії «Художник и город» (Київ : Наукова думка, 1990), «Яким Левич: живопис на перехресті часу» (Київ : Дух і літера, 2002), «На берегах. Нотатки до українського мистецтва ХХ століття» (Київ : Софія, 2007), «Сучасне українське мистецтво: портрети художників» (Київ : HUSS, 2016; минулого року вийшло третє перевидання), двотомна студія «Українські художники: з Відлиги до Незалежності» (Київ : HUSS, 2020); розділ «Великі образи Великого майстра» до колективної монографії «Іван Кавалерідзе: життя і творчість» (Київ : Кий, 2007), розділи до «Нарисів з історії образотворчого мистецтва України ХХ ст.» (Київ : ІПСМ, 2006. Кн. 2.) тощо. Окремо варто згадати про участь науковиці в новій «Історії українського мистецтва» – епохальному п'ятитомному виданні ІМФЕ, у 5-му томі якого ювілярці належать розділи «Монументально-декоративне мистецтво» (частина «Мистецтво другої половини 1950-х – 1980-х років») і «Візуальне мистецтво» (частина «Мистецтво 1990-х років»).

Г. Скляренко співпрацює з вітчизняними науковими виданнями – «Енциклопедією сучасної України», «Шевченківською енциклопедією», «Зводом пам'яток історії та культури України» (Київ, 2005), а також є одним з найактивніших авторів «Словника художників України», робота над яким у відділі образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва триває. Їй належать понад 300 статей у періодичних виданнях в Україні та за кордоном. Галина Яківна – постійний учасник наукових конференцій і круглих столів.

Окрема сфера діяльності ювілярки – вступні статті до альбомів провідних сучасних українських митців: Зиновія Толкачова, Олександра Дубовика, Олександра Бородая, Олександра Бабака, Сергія Якутовича, Олега Тістола, Якіма Левича, Тіберія Сильваши, Аркадії Оленської-Петришин, Лариси Пішої та ін. Галина Яківна є куратором актуальних виставок і проєктів, які завжди викликають зацікавлення та жваву реакцію: «Українське малярство: три покоління українського живопису 1960–1980-х рр.» (Київ, Торговельна палата, 1990 р.), «Міф “Українське бароко”» (у співпраці з О. Баршиною, НХМУ, 2012 р.), «У нашій раї» (у співпраці з В. Сахаруком, ІПСМ, 2014 р.; до 200-ліття від дня народження Т. Г. Шевченка), «Інша історія. Мистецтво Києва від відлиги до перебудови» (НХМУ, 2016 р.), «Переведіть мене через Майдан» (ІПСМ, 2016–2017 рр.) та ін.

Під керівництвом Галини Яківни написала й захистила дисертацію «Українська сценографія 1990–2010 років: головні тенденції та авторські позиції» С. Триколенко. В активі Г. Скляренко – викладацька діяльність (у тому числі в НАОМА та КАКККіМ), а також численні лекції та виступи на радіо, присвячені питанням і проблемам сучасного українського мистецтва.

Окрім співпраці з ІМФЕ, Галина Яківна Скляренко є старшою науковою співробітницею Інституту проєктів сучасного мистецтва.

Щиро зичимо ювілярці міцного здоров'я, невичерпної жіночої чарівності, натхнення й наснаги, нових задумів і проєктів!

Колектив ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України

МАРІЯ ПИЛИПЧАК

Колектив Інституту мистецтвознавства фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України вітає з ювілеєм **Марію Іванівну Пилипчак** – працівника відділу «Архівні наукові фонди рукописів та фонозаписів», молодшого наукового співробітника, керівника дитячого фольклорного ансамблю «Цвітень» при Національному заслуженому академічному українському народному хорі України ім. Г. Верьовки, члена Національної спілки композиторів України.

Марія Іванівна народилася в м. Хусті Закарпатської області. У 1980 році закінчила Ленінградську консерваторію і того ж року почала працювати викладачем в київському Інституті культури. З 1982 року – хормейстер національного народного хору ім. Г. Верьовки, а з 2008-го – науковий співробітник ІМФЕ ім. М. Т. Рильського.

Шановна ювілярка плідно працює на ниві збирання та зберігання надбань народнописенної творчості. Протягом 1980–2014 років вона оцифрувала 5000 одиниць записів з власного фонограмархіву. М. Пилипчак докладає також чимало зусиль до оприлюднення фольклорного багатства українців. Вона підготувала численні збірки і диски із записами народних пісень. Серед них є тематичні випуски, в яких представлено зразки, зокрема, обрядового, дитячого фольклору. Наприклад, «Мамина колискова» (2004, 2006; 2011), «Колядки та щедрівки» (Київ, 2007; 2012; 2017), «Веснянки» (Київ, 2008), «Дитячий ігровий фольклор “Трайлик”» (Київ, 2009, 2010; 2016), «Коліскові» (Київ, 2010), «Пісні українського весілля» (Київ, 2014; 2020) «Щедрий вечір, добрий вечір» (Харків, 2016). Пісенна традиція окремих регіонів репрезентована у виданнях «Коровайні мотиви Сарненщини» (Рівне, 1996) та «Пісенна традиція Житомирщини» (2008). Шановна ювілярка також уклала різножанрові збірки.

Наприклад, «Співає “Цвітень”» (2000; 2002; 2009), «Співає хор ім. Григорія Верьовки» (2001), «Співає український народний хор ім. Г. Верьовки» (Київ, 2006), «Від коріння до небес» (2013).

У період нестачі якісної дитячої літератури, що формує світогляд маленьких українців, М. Пилипчак працює над заповненням цієї лакуни, а на сторінках наукових видань висвітлює питання, пов'язані з традиційною культурою українців, її роллю та використанням народнопоетичних зразків у вихованні дітей. Її перу належать такі праці: «Дитяче музичне виховання засобами традиційної народної пісні» (2010), «Граємося разом» – методика викладання мистецтв» (2012), «Граємося разом» (2013; 2015), «Забуті колядки, або Традиції святкування Різдва» (2016), «Традиції весільного обряду в с. Дубовичі» (співавт. – Л. Іванченко; Київ, 2017), «Український ігровий фольклор у житті сучасної дитини» (2018), «Усе найцікавіше про історію і звичаї України» (співавт. – К. Галушко, Б. Черкас, К. Липа; Київ, 2018), «Гра як по нотах» (2019).

Видання М. Пилипчак не тільки представляють реальну українську традицію, а й оживляють її, осучаснюють та вчать дітей шанувати своє, українське. Марія Іванівна – активний спікер і учасник всеукраїнських семінарів з питань дитячого музичного виховання у школах та дитсадках. Вона вважає, що «концепція виховання дітей на народному матеріалі в часи глобалізації, і передача спадщини дітям особливо в мегаполісах, – надзвичайно важлива для сучасності. Свідомих українців треба виховувати змалку!».

М. Пилипчак докладає вагомих зусиль, знань та майстерності у справу виховання молодшої генерації на пісенній спадщині українського народу, яка є в колі наукових зацікавлень діячки, та реалізує народознавчу концепцію на базі дитячого фольклорного ансамблю «Цвітень», організованого 1986 року. Репертуар колективу складають зібрані М. Пилипчак упродовж останніх 35 років в українських селах експедиційні матеріали.

Сердечно вітаємо Вас, вельмишановна Маріє Іванівно, зі славним ювілеєм! Зичимо міцного здоров'я, оптимізму, творчої наснаги та реалізації всіх задумів у царині дослідження української духовної спадщини.

Колектив ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України

ОЛЕНА ЧЕБАНЮК

Колектив ІМФЕ ім. М. Т. Рильського вітає **Олену Юріївну Чебанюк** з ювілеєм. Шановна ювілярка є відомим українським фольклористом, журналістом, педагогом. Вона народилася в Києві. Обравши професійний шлях, закінчила Київський національний університет імені Тараса Шевченка (1979). Згодом почала працювати в ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, захистила кандидатську дисертацію, нині – старший науковий співробітник. Тут свого часу молода науковиця познайомилася з відомими українськими фольклористами – О. Деєм, М. Пазяком, Н. Шумадою та іншими, які подали їй приклад творчої праці та вплинули на вибір тематики досліджень.

Основне коло фольклористичних зацікавлень О. Чебанюк – це український календарно-обрядовий фольклор у зв'язках із ритуалами, звичаями та віруваннями слов'янських, європейських народів. Народний календар розглянуто нею не лише як релікт прадавніх вірувань, магичні практики давніх українців (статті «Релікти обрядів переходу в фольклорі троїцько-русального циклу», 2008; «Український народний календар: міфопоетична символіка, семантика й прагматика днів тижня», 2011), але і як своєрідний культурний текст, що в діячій пов'язаний з різноманітними світоглядними та структурними моделями (праці «Український народний календар як культурний текст», 2011; «Народний календар у традиційній картині світу українців», 2012). Чимало уваги дослідниця присвятила ролі молоді в народних обрядах, звичаях, розвагах, спадкоємності в передачі народних знань, дидактичним і виховним аспектам святкових традицій та фольклорних творів («Молодіжний календар у контексті традиційної культури українців», 2010). Наповнення онтологічних концептів людської екзистенції в ритуальних жниво-голосіннях, мотиві смерті на полі тощо з'ясовано нею в праці «Сюжетотвірна функція концептів

життя – страждання – смерть у жнивварських піснях слов'ян» (2010). Зазначмо, що її глибокі та різносторонні студії оперті передусім на польовий матеріал, який вона упродовж кількох десятиліть збирала по всіх регіонах України і частково оприлюднила у збірках «Календарно-обрядові пісні» (1987), «Жнивварські пісні» (1990) та ін. Науковиця підготувала низку словникових, енциклопедичних статей, зокрема, до двотомного видання «Українська славистична фольклористика (XIX – початок XXI ст.). Енциклопедичний словник» (Київ, 2019).

Предметом спеціального дослідження О. Чебанюк є сучасний стан фольклорних практик («Постфольклор на пострадянському просторі», 2009; «Народний календар Південно-Східної Київщини (сучасний стан традиції в порівнянні із записами М. Максимовича)», 2015), видовища як своєрідна форма фольклорної культури, а також зміни й трансформації традиційного фольклору в ХХ–ХХІ ст. («Ukrainian Folklore Culture in the Epoch of Global Transformations», 2017). До цілком новітніх набутків гуманітаристики належить матеріал, зібраний фольклористкою на протестних «майданах» («Помаранчева революція» у фольклорі київських майданів і вулиць», 2005; «Зима, що нас об'єднала, вона була виснажлива...», 2019). Нещодавно О. Чебанюк оприлюднила першу книгу матеріалів усних свідчень учасників Революції Гідності під назвою «Майдан. Пряма мова» (2019, спільно з О. Ковальновою), зараз продовжує далі збирати й опрацьовувати матеріали. Олена Юріївна брала участь у багатьох міжнародних і регіональних конференціях, зустрічах, круглих столах.

Великий досвід комунікування з респондентами, чималий багаж знань знадобився дослідниці і в її журналістській та педагогічній діяльності. Вона систематично публікує свої науково-популярні праці в періодиці, виступає в теле- та радіопередачах, свого часу викладала в Київському національному університеті театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого, була доцентом кафедри фольклористики КНУ імені Тараса Шевченка. Отже, можна засвідчити популяризаторську, просвітницьку місію О. Чебанюк, яка підтримує творчі зв'язки з багатьма закладами та діячами культури, науки, освіти, допомагає своїми консультаціями краще пізнати свій край, посилити національну самосвідомість та ідентифікацію. У виступах і лекціях фольклористики відчувається її залюбленість у свою роботу, народну культуру загалом, що czynить її оповіді цікавими й доступними для слухачів з різних верств суспільства. Кілька подібних зустрічей вона провела і на Сході України в зоні збройного конфлікту.

Варто нагадати також і про енциклопедичність знань Олени Юріївни. Відомо, що вона з великим пієтетом ставиться до книжок; її можна назвати сьогодні не популярним, хоча дуже емним словом – книголюбиця, хоча вона, природно, не гребує й останніми цікавинками техніки – в Україні нею зібрано значний матеріал з візуальної антропології (ця метода нині є широко застосовувана в європейській етнології).

Тож побажаймо Олені Юріївні й надалі підтримувати той молодечий запал, що супроводжує її у творчих пошуках, продовжувати будити в серцях людей інтерес до своїх витоків, духовності, що відроджується в час національних випробувань, тішити нас новими напрацюваннями і знахідками, обширом знань і досвіду!

Колектив ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України